

Соломаха И. Г., кандидат философских наук, доцент кафедры социальной педагогики, Черниговский национальный педагогический университет им. Т. Г. Шевченко (Украина, Чернигов), vzg_mr@ukr.net

Философско–религиозный проект осмысления веры Паулем Тиллихом

Отмечено, что религиозная вера в осмыслении П. Тиллиха – это состояние восторга предельной заботой, который содержит в себе ответ на вопрос о смысле жизни. Вера как центрированный акт человеческой души предполагает ее обоснование с помощью мужества и раскрытия вопроса о том, как “работает” мужество, манифестируя различные формы предельного интереса.

Ключевые слова: безусловная вера, мужество, предельный интерес, религиозный символ.

* * *

УДК 140.8:21

Гринько О. А.

кандидат философських наук, доцент кафедри філософії, Київський національний університет будівництва та архітектури (Україна, Київ), grinkoalena2013@yandex.ua

Шляхи соціальної адаптації новітніх релігійних рухів (на прикладі Церкви Сайєнтології)

На хвилі релігійного буму у пострадянських країнах значного суспільного резонансу набула діяльність Церкви Сайєнтології. Аналіз її культової та позакультової практики свідчить про необхідність перегляду традиційних підходів до вирішення проблем соціокультурного характеру, які виникають внаслідок функціонування релігійних новотворів в Україні.

Сайєнтологія завершує перехід від етапу “демонстративного екстремізму”, властивого багатьом новим релігійним рухам, до зрілих форм релігійності. Це свідчить про можливості соціальної адаптації Церкви Сайєнтології в Україні шляхом акцентуації на конструктивних елементах її релігійної доктрини.

Ключові слова: Церква Сайєнтології, Діанетика, одитинг, новітні релігійні рухи, релігійна практика.

На хвилі релігійного буму у пострадянських країнах значного суспільного резонансу набула діяльність Великого Білого Братства, Церкви Останнього Завіту, АУМ–Сінрікьо та інших релігійних новотворів. Характерною рисою їхніх віровчень став есхатологізм, який сформувався на ґрунті поєднання елементів окремих релігійно–філософських та містико–окультичних вчень.

На тлі цих та інших новітніх релігійних рухів доктринальною новизною, своєрідністю свого віровчення, культової та позакультової практики вирізняється Церква Сайєнтології (далі – ЦС), яка на сьогодні нараховує понад 8 мільйонів послідовників у 107 країнах світу. Її членами стали такі відомі американські кінозірки, як Том Круз, Джон Траволта та Шерон Стоун. Сайєнтологія викликає найбільшу кількість нарікань серед НРР, але одночасно вона є однією з найбільш зростаючих серед них. Зокрема, станом на початок 2010 року сайєнтологія була презентована в 165 країнах світу і нараховувала понад 8300 церков, місій та груп, понад 12 млн. осіб є парафіянами ЦС [1].

Сайєнтологія (від англ. science та грецького logos – вчення – напрямок нетрадиційної релігійності, який виник у США і віддзеркалює кризу західного варіанту індустріального суспільства.

ЦС має яскраво виражені риси неорелігійного руху харизматичного типу. Її засновник, письменник–фантаст Л. Рон Хаббард, постає у ролі своєрідного Спасителя, який “показав іншим та пройшов сам шлях духовної самореалізації” [2].

Вчення сайєнтології орієнтується на науково–технічні досягнення у поєднанні з практикою вульгаризованого психоаналізу. В ньому присутні елементи буддизму, наукової фантастики та окультизму. Засади

вчення викладено у книзі Хаббарда “Діанетика” [3, с. 25].

Засновник нового віровчення був прихильником ідеї багатобожжя (політеїзму) та переселення душ (реінкарнації). Він стверджував, що існують “боги над іншими богами та боги над богами Всесвіту”. Ідея переселення душ постає у формі вчення про “тетанів” – особливих духовних істот, які нібито живуть 300 мільйонів років і після вселення у живих істот стали залежні від світу матеріальних ілюзій. На відміну від традиційних для багатьох інших релігій уявлень про те, що у людини є душа і він становить єдність душі та тіла, у сайєнтології стверджується, що людина є власне “духовною істотою” (тетаном).

Як твердить вчення Хаббарда, основне завдання сайєнтології полягає у поверненні людям справжньої “тетанічної” природи. Метою багаторівневих процедур одитингу (“ревізії”) є досягнення стану кліра, тобто “чистого” або “ясного” (від англійського – “clear”), а потім стану “Оперуючого Тетана”, який “здатен контролювати матерію, енергію, простір та час” [2, с. 1010–1011; 4, с. 376–393]. Досягнення такого “богоподібного” стану поєднується з отриманням відповідного “ступеню посвяти” [2, с. 21–22; 5], що свідчить про вплив на світогляд Хаббарда ідей містико–окультичних вчень.

Організаційна структура ЦС побудована на принципі жорсткої ієрархічності. Окрім штатних службовців, які працюють на зразок клерків в офісах, у церкві також є священники. Тільки вони мають право проводити сайєнтологічні курси (одитинги). Священництво має 11 різних ступенів – від добровільного священника–учня до рукопокладеного священника, а старший у цій ієрархії – капелан “Флагу”.

Перша сайєнтологічна церква була започаткована у 1954 році в Лос–Анджелесі (США). Там і до цього часу функціонує так звана “материнська Церква” – Міжнародна Сайєнтологічна Церква, яка координує діяльність сайєнтологічних структур у всьому світі. Основними елементами організаційної структури ЦС є Офіс Особливих Справ, “Службова Організація “Флаг”, “Флагманська Службова Організація”, “Морська Організація” (SeaOrg).

Особлива роль відведена Офісу Особливих Справ (ООС), який відповідає за вирішення юридичних проблем церкви, а також готує інформацію для урядових організацій, засобів масової інформації, опонентів у релігійному середовищі. Також ООС здійснює перманентну кампанію проти тих організацій та структур, які загрожують інтересам ЦС. Боротьба ця відбувається під прапором захисту особистих та загальнолюдських прав. Діє ООС досить енергійно, адже ЦС практично перманентно судиться з багатьма організаціями та окремими громадянами у всьому світі. З метою формування відповідної суспільної думки навколо цих судових процесів опоненти в урядових та громадських структурах звинувачуються у порушенні прав людини, а приватні особи – в аморальній поведінці, корупційних діях, у підготовці терористичних актів проти церкви, психічній ненормальності, зловживанні наркотиками тощо.

Центр підготовки вищого персоналу церкви – Службова Організація “Флаг” – розташований в Кліруотері (штат Флорида, США). Така назва склалася істо-

рично в роки захоплення Л. Р. Хаббарда морською тематикою. Створений ним тоді флот, де й розташовувалась спочатку організація сайєнтологів, очолювало судно “Аполон” (флагманське судно, “флаг”). Певною мірою функції цієї організації дублює Флагманська Службова Організація, яка спеціалізується на підготовці сайєнтологів найвищого степеню посвяти – “Новий ОТ8”.

Проте найбільш відомою сайєнтологічною структурою є Морська Організація (МО), яка, за визначенням хаббардистів, є “організацією–братством”, що існує всередині легалізованої структури Церкви. В МО працюють найбільш віддані сайєнтології співробітники, які вирішили присвятити життя її розвитку та поширенню. МО влаштовує своїх членів в різних сайєнтологічних організаціях, де вони працюють на відповідальних посадах спільноти хаббардистів.

Також в організаційну структуру церкви входять Celebrity–Центр, Асоціація Narconon (“Нарконон”), Міжнародна місія Сайєнтології (SMI), Асоціація з вивчення життя та виховання (ABLE), Всесвітній інститут сайєнтологічного керівництва (WISE), Нова ера публіцистики, Комісія сприяння “Психіатрія проти прав людини” Європейський світовий рух, різноманітні курси “психічної реабілітації”.

Джерелом фінансового благополуччя церкви є плата за послуги, що надаються парафіянам. Вартість курсів достатньо висока, подіймається від 250 доларів США за кандидатський “курс спілкування” (клієнт вчиться спокійно сидіти і не виявляти емоцій) до курсів “ОТ 5–7”, де клієнт платить 25 600 доларів за “вигнання злих духів, які накопичилися в ньому протягом останніх мільйонів років”. Всі платежі церкви розглядаються як жертви і не підлягають оподаткуванню.

Популяризація сайєнтології розпочалась в СРСР за часів перебудови, у другій половині 80–х років минулого століття, і здійснювалась у кілька етапів: рекламна кампанія в засобах масової інформації та показові безкоштовні курси з лікування та підвищення інтелектуального рівня, що дозволило отримати покровителів у вищих ешелонах влади. Наступний етап – створення в Російській Федерації розгалуженої організаційної мережі, що включає навчальні заклади, страхові компанії, комерційні фірми та банки, численні клуби з вивчення “Діанетики”. Сайєнтологи успішно співробітничали з туристичними фірмами, здійснюючи курси хаббард–колледжів під час морських круїзів, які пропонуються для бізнес–еліти. Як результат, діяльність сайєнтологів отримала позитивні відгуки від окремих депутатів Державної Думи РФ.

Досить характерним у цьому зв’язку є приклад застосування в РФ хаббардівської технології адміністрування (АТ), що пропонується як “ноу–хау”. До курсу навчання входять навички написання звітів на своїх колег (зокрема і на самого себе), виявлення “антисоціальних особистостей” в колективі з метою наступного позбавлення від них.

Для прихильників вчення Хаббарда не існує спеціфіки предмету управління, національних чи місцевих культурних особливостей. Вважається, що структура будь–якої організації (підприємства, мерії, церкви) чи спільноти може бути збудована за єдиною універсальною схемою. Свого часу в Росії навіть функціонував

постійно діючий семінар по вивченню сайєнтологічних методик управління для мерів міст центральних регіонів.

Враховуючи загрозу інтересам держави та суспільства, у 1996 році в Російській Федерації було заборонено використання в системі охорони здоров’я сайєнтологічної програми детоксикації, а Державна Дума ухвалила “Звернення до Президента РФ щодо небезпечних наслідків впливу окремих релігійних організацій на здоров’я суспільства, сім’ї, громадян Росії”, де ЦС була кваліфікована як деструктивна релігійна організація, а діяльність окремих її структур уподібнювалась до діяльності спецслужб.

На пострадянському просторі також функціонує незалежна від ЦС сайєнтологічна організація – “Вільна зона сайєнтології” (інша назва “Організація Рона”), діяльність якої координується центрами в Німеччині та Швейцарії. “Зона” утворилася з груп, які вийшли з Церкви Хаббарда, але відстоюють його ідеї щодо розвитку здібностей людини шляхом здійснення курсів одитингу для бажаючих. Представники “Зони” відкидають спроби надання вчення Хаббарда релігійних форм. Ця організація має своїх прихильників в окремих країнах Центральної та Східної Європи. Номінальний керівник – громадянин ФРН Бернт Любек. Співробітники створеної ним “Організації Рона” (“Rons Org”) працюють, використовуючи патенти приватних консультантів.

В Україні структурні ланки ЦС функціонують у Харкові, Києві, Херсоні та окремих інших містах (всього – 25). Жодна з цих структур не має юридично підтвердженого статусу релігійної організації [6, с. 17].

Стримуючим фактором їхнього розвитку є відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, здатних здійснювати місіонерську функцію. Саме цим пояснюється прагнення ЦС закріпитись у великих містах, де існують умови для її розвитку, зокрема потенційні парафіяни з числа платоспроможних громадян.

Характерною особливістю діяльності структур сайєнтологів останнім часом стало пропагування своїх засад шляхом розміщення соціальної реклами на каналах місцевого телебачення з подальшим запрошенням зацікавлених глядачів отримати більш детальну інформацію на Інтернет–сайті організації.

З віруючих стягується плата за “очищення карми”, “оздоровлення”, “психологічні та бізнес–тренінги”, продаж літератури, несертифікованих харчових добавок і лікарських препаратів, використовується їх “добровільна” праця. Зокрема, харківський осередок ЦС отримує близько 200 тис. грн. прибутків щорічно та намагається їх збільшити за рахунок реалізації сайєнтологічної програми профілактики та реабілітації наркозалежності програми “Нарконон”.

Організації сайєнтологів зростають за рахунок “пірамідальної” схеми. Нових членів залучають привабливими лозунгами: “Ви відкриєте свій РонсОрг”; “Ви берете участь у побудові нової цивілізації”; “Нам ніхто не завадить зробити те, що ми бажаємо!” тощо. Багатьох зацікавлених залучають можливістю отримання високих прибутків.

То чи ж є сайєнтологія релігією? Академічне релігієзнавство чітко визначає найбільш важливі атрибутивні ознаки релігії, а саме: релігійна свідомість, релігійна діяльність, релігійні відносини та релігійні установи.

Виходячи з цих критеріїв, більшість дослідників розглядають ЦС як один із сучасних релігійних феноменів, що має свої характерні особливості у віровченні та культовій практиці [7; 8]. Виникнення сайєнтології стало наслідком соціально-економічної та духовної кризи суспільства, падіння авторитету традиційних Церков. При цьому, Хаббард запропонував власну світоглядну модель, яка має на меті задовільнити духовні потреби сучасної людини, представника західного техногенного суспільства.

Разом з тим, суспільство має ставити вимоги чи критерії до функціонування релігійних новотворів, визначаючи конфліктні чинники, що постають внаслідок функціонування носіїв новопосталої релігії.

Слід визнати, що сайєнтологія містить ознаки комерційного культу, наслідком чого постають конфлікти з державними органами та окремими громадянами. Це пояснюється тим, що на відміну від багатьох інших нерелігійних вчень, які зосереджуються на залученні суспільних аутсайдерів, сайєнтологія акцентує свою увагу на успішних громадянах, які прагнуть стати ще більш успішними. Відповідно, соціальна практика Церкви є стратегією корпорації, аніж релігійної спільноти у традиційному сприйнятті. Як наслідок, “елітарність” ЦС перешкоджає (та перешкоджатиме у майбутньому) її універсалізації.

Діяльність окремих функціонерів ЦС на ранніх стадіях її розвитку мала протиправний характер, що негативно позначилось на репутації сайєнтологів. Правоохоронними органами окремих країн визнано, що сайєнтологічні організації здійснюють законними та незаконними методами збір інформації, зокрема й такої, що містить військову та державну таємницю. Наприклад, окремі вищі функціонери ЦС були притягнені до кримінальної відповідальності в США за систематичне викрадення таємних документів армії, флоту, митної служби, Судової палати тощо. На судовому процесі, який відбувся у 1996 році в Канаді, керівництву церкви було висунуто обвинувачення у незаконному проникненні в урядові заклади.

Проте, протягом останніх десятиріч позакультова практика сайєнтологів зазнала змін. Зокрема, коли в результаті судового процесу в 1983 за ґратами опинилися її провідні функціонери, а сам Хаббард перейшов на нелегальний стан, нинішній лідер Церкви Д. Міскевідж розпустив “Гардіан офіс” – репресивну організацію всередині церкви. Тоді ж було створено Центр Релігійної Технології, на який було покладено функцію головного утримувача авторських прав на спадщину Хаббарда.

Як наслідок, відбулися зміни у ставленні до сайєнтології. Після тривалого періоду невизнання Податкова служба США 1 жовтня 1993 року підтвердила релігійний характер ЦС та звільнила її від сплати податків. Сайєнтологія отримала офіційне визнання в Австралії, Австрії, Індонезії, Іспанії, Італії, Канаді, Новій Зеландії, Португалії, Словенії, Тайвані, Хорватії, Швеції, ПАР тощо. На території СНД сайєнтологія визнана релігією і отримала державну реєстрацію в Киргизстані та Казахстані. У квітні 2008 року ЦС, згідно з рішенням Європейського суду з прав людини, зареєстрована в Російській Федерації як релігійна організація.

Таким чином, сайєнтологія завершує перехід від етапу “демонстративного екстремізму”, властивого для більшості новітніх релігійних течій до зрілих форм релігійності, коли на перший план виходить прагнення осмислити своє місце у сучасній системі координат духовного шукацтва (класичний приклад для пострадянських країн – Велике Біле братство, Церква Останнього Завіту тощо).

Стримуючим фактором до суспільного визнання ЦС є безкомпромісне ставлення її представників до психіатрії, яку сайєнтологи вважають квазімедициною. Сайєнтологи виступають проти використання окремих медикаментів, електрошокової терапії та психо-хірургії [9, с. 202]. Навзаєм, психіатричні заклади також вороже ставляться до сайєнтологічної практики.

Враховуючи зазначене вище, **соціальна адаптація** ЦС можлива за умови акцентування на конструктивних чинниках в її культовій та позакультовій діяльності. Зокрема, у сайєнтологічних творах не виявлено жодних обмежень для членів та служителів ЦС щодо виконання встановлених законом громадянських обов’язків та прав, відсутні заклики до расової чи національної ворожнечі. До того ж, прискіплива увага громадськості, правоохоронних та фіскальних органів до ЦС, численні судові процеси спонукають її керівні органи адаптуватися до норм національних законодавств.

Загалом, питання суспільного визнання того чи іншого релігійного новоутвору є лакмусовим папірцем рівня демократичності українського соціуму, його зрілості та здатності до духовного розвитку.

Самореалізація особистості в релігійно-духовній сфері, як зовнішній вияв свободи совісті, потребує комплексу соціальних, правових гарантій, котрі уможливили б її практичне здійснення відповідно до світоглядного вибору.

Процес релігійного відродження, як і прагнення української держави забезпечити повноцінну реалізацію гуманістичних принципів свободи совісті в контексті вимог міжнародного права, свідчать про духовне розкріпачення українського суспільства, його впевнений поступ шляхом демократії, права і свободи [10]. Проте подолання застарілих стереотипів щодо нетрадиційної релігійності – це тривалий процес, який потребуватиме чималих зусиль, толерантності державних, суспільних та релігійних інституцій.

Список використаних джерел

1. Саєнтологическая церковь города Москвы: <http://www.scientology-moscow.ru/news>.
2. Саєнтологическая религия: истоки, церемонии, проповеди и службы. – Копенгаген: New Era Publications International ApS, 1999.
3. Хаббард Л. Р. Дианетика: современная наука о разуме. – Копенгаген: New Era Publications International ApS, 2007.
4. Л. Рон Хаббард. Филадельфийский докторский курс. В 4-х томах. – Лос-Анджелес: Golden Era Productions, 2005. – Т. 3. Лекция “СРП: пространствование, шаг III, процессинг потоков”.
5. Гордиенко Н. С. Религиоведческая характеристика Саєнтологической церкви // Свобода совести в России: исторический и современный аспекты. Сборник статей. – СПб.: Российское объединение исследователей религии, 2009. – Вып. 7. – С. 35.
6. Про стан і тенденції розвитку релігійної ситуації та державно-конфесійних відносин в Україні. Інформаційний звіт за 2012 рік. – Розділ. 2.
7. Кантеров И. Я. Новые религиозные движения в России. Религиоведческий анализ. – М., 2006.
8. Богословский М. М. Саєнтологическая религия // Свобода совести в России: исторический и современный аспекты. Сборник

статей. – СПб.: Российское объединение исследователей религии, 2009. – Вып.7. – С. 65–81.

9. Баркер А. Новые религиозные движения. Практическое введение. – М., 1997.

10. Филипович Л. Неорелігії в Україні у контексті свободи віровизнання // Свобода віровизнання: церква і держава в Україні. Матеріали міжнар. наук. конференції. – К., 1996. – С. 60–64.

References

1. Saentologicheskaja cerkov' goroda Moskvy: <http://www.scientology-moscow.ru/news>.

2. Saentologicheskaja religija: istoki, ceremonii, propovedi i sluzhby. – Kopenhagen: New Era Publications International ApS, 1999.

3. Hubbard L.R. Dianetika: sovremennaja nauka o razume. – Kopenhagen: New Era Publications International ApS, 2007.

4. L. Ron Hubbard. Filadel'fijskij doktorskij kurs. V 4–h tomah. – Los–Andzheles: Golden Era Productions, 2005. – Т.3. Lekcija “SRP: prostranstvovanie, shag III, processing potokov”.

5. Gordienko N.S. Religiovedcheskaja charakteristika Saentologicheskoi cerkvi // Svoboda sovesti v Rossii: istoricheskij i sovremennij aspekti. Sbornik statej. – SPb.: Rossijskoe ob#edinenie issledovatelej religii, 2009. – Vyp.7. – S.35.

6. Pro stan i tendencii' rozvytku religijnoi' situacii' ta derzhavno–konfesijnih vidnosyn v Ukrai'ni. Informacijnyj zvit za 2012 rik. – Rozdil.2.

7. Kanterov I.Ja. Novye religioznye dvizhenija v Rossii. Religiovedcheskij analiz. – М., 2006.

8. Bogoslovskij M.M. Saentologicheskaja religija // Svoboda sovesti v Rossii: istoricheskij i sovremennij aspekti. Sbornik statej. – SPb.: Rossijskoe ob#edinenie issledovatelej religii, 2009. – Vyp.7. – S.65–81.

9. Barker A. Novye religioznye dvizhenija. Prakticheskoe vvedenie. – М., 1997.

10. Fylypovych L. Neoreligii' v Ukrai'ni u konteksti svobody virovyznannja // Svoboda virovyznannja: cerkva i derzhava v Ukrai'ni. Materialy mizhnar. nauk. konferencii'. – К., 1996. – S.60–64.

Grinko E.A., PhD, Assistant Professor of philosophy of Kyiv National University of building and architecture (Ukraine, Kyiv), grinkoalena2013@yandex.ua

The ways of social adaptation of the newest religious movements (on the example of the Scientology Church)

On the wave of religious bum in the post-Soviet countries the activity of the Scientology Church got its considerable social resonance which differs from other new religious movements by doctrine newness. The analysis of its cult and out-of-cult practice shows the necessity of revision of the traditional approach towards solving the problems of socio-cultural character which appear as a result of functioning religious new formations in Ukraine.

Scientology is completely the transition from the period of “demonstrative extremis” characteristic to many new religious movements towards matured forms of religion.

Keywords: Scientology Church, Dianetica, auditing, newest religious movements, religious practice.

Гринько Е. А., кандидат философских наук, доцент кафедры философии, Киевский национальный университет строительства и архитектуры (Украина, Киев), grinkoalena2013@yandex.ua

Пути социальной адаптации новейших религиозных движений (на примере Церкви Саентологии)

На волне религиозного бума в постсоветских странах значительный общественный резонанс получила деятельность Церкви Саентологии. Анализ её культовой и внекультовой практики свидетельствует о необходимости пересмотра традиционных подходов к решению проблем социокультурного характера, которые возникают вследствие функционирования в Украине религиозных новообразований.

Саентология завершает переход от этапа “демонстративного экстремизма”, свойственного многим новым религиозным движениям, к зрелым формам религиозности. Это свидетельствует о возможности социальной адаптации Церкви Саентологии в Украине путём акцентации на конструктивных элементах её религиозной доктрины, культовой и внекультовой деятельности.

Ключевые слова: Церковь Саентологии, Дианетика, одитинг, новейшие религиозные движения, религиозная практика.

УДК 141:215:291

Вітер Д. В.

доктор філософських наук,
старший науковий співробітник, заступник директора,
Інститут глобальних стратегій управління
Національного університету “Острозька академія”
(Україна, Київ), vdv_n@mail.ru

КРИТИКА МАРКСИЗМУ ТА ЛІБЕРАЛЬНИЙ КАПІТАЛІЗМ В ЕВОЛЮЦІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОГЛЯДІВ БЕНЕДИКТА XVI

Розглядаються питання розвитку соціально–політичної концепції папи Бенедикта XVI у зв'язку з трансформацією економічних ідей, що виникає в результаті критичного осмислення ліберального капіталізму та протиріч між капіталізмом і соціалізмом. Підкреслюється, що трансформація економічних ідей пов'язана з ідеологічною критикою марксизму з метою теоретичного обґрунтування світової економічної глобалізації на основі теологічної та соціально–філософської апологетики принципів ліберального капіталізму та формуванням співзвучної до неї соціальної теології.

Ключові слова: економіка, капіталізм, католицизм, лібералізм, марксизм, соціальна філософія, теологія.

Протистояння марксизму, неолибералізму та соціал–демократичних ідей зберігає свою актуальність, залишаючи проблему капіталізму в дискурсі християнської соціальної теології. З одного боку, лібералізація економіки виправдовується з точки зору потенційності позитивного розвитку, прогресу людини та світу. Відстоюючи ліберальну позицію та виступаючи проти контрольованої економіки, Р. Сіріко [7], наприклад, вважає, що вільна економіка є системою життєзабезпечення для всього світу, джерелом звільнення бідних в усьому світі, а отже й капіталізм, який ототожнюється з вільною економікою, є прийнятним, хоча інколи залишається вкрай жорстким. З іншого боку, наслідки застосування ліберальних принципів економічного розвитку розглядаються в якості потенційних загроз і для матеріального, і для духовного стану людини та суспільства. Так, архієп. Філадельфійський Ч. Чейпут, аналізуючи проблеми розвитку безвір'я в сучасному американському суспільстві, підкреслює, що “іронія полягає в тому, що сучасна ліберальна демократія потребує релігії більше, ніж релігія потребує сучасної ліберальної демократії. Американське суспільне життя потребує рамок дружнього відношення до релігійної віри, тому що воно не може підтримати свої моральні цінності про свободу та права виключно секулярними аргументами. Насправді, до такої міри, що, заохочуючи культуру невір'я, ліберальна демократія підриває власні основи. Це призводить до її власного занепаду внаслідок знищення узгодженості у площині суспільної моралі” [3]. Зазначене протистояння та формування в рамках нього певних теоретичних позицій викликає необхідність дослідження відношення католицьких теологів до марксизму та ліберального капіталізму, зокрема, в концепції Бенедикта XVI, еволюцію концептуальних поглядів якого (особливо в аспекті концепції “економіки любові”, яку він пропонує) неможливо, на нашу думку, зрозуміти без урахування ставлення папи до процесів теоретичного осмислення тенденцій розвитку капіталізму у сучасному світі.

Базовими елементами побудови концепції Бенедикта XVI були традиційні поняття нерівності, субсидіарності, свободи, милосердя, які підпадали певному критичному осмисленню в межах спроби апологетики ліберальної економіки на основі запровадження моральних принципів. Свого часу кард. Й. Ратцингер вважав [6], що